Η έρευνα σε ζώντα ανθρώπινα έμβρυα (Εμμανουήλ Παναγόπουλος, Άμ. Επ. Καθηγητής Χειρουργικής, τ. Συντ/στή Δ/ντή ΕΣΥ)

Categories : ΒΙΟΗΘΙΚΗ

Date : 10 Δεκεμβρίου, 2018

Σχόλια μέ ἀφορμή μία βράβευση

Στίς 15 Μαΐου 2018, στόν ἰστότοπο PRONEWS ἀναρτήθηκε ἡ ἀκόλουθη εἴδηση: «Τό Βραβεῖο Ἀριστείας Κλινικοῦ–Ἐργαστηριακοῦ Ἔργου καί Ἐφαρμογῆς Καινοτόμων Μεθόδων καί Τεχνικῶν ἀπονέμεται στήν ἐπίκουρη Καθηγήτρια Ἐμβρυολογίας–Γενετικῆς στήν Ὑποβοηθούμενη Ἀναπαραγωγή τοῦ Τμήματος Ἰατρικῆς τοῦ ΑΠΘ Αἰκατερίνη Χατζημελέτη. Ἡ τιμώμενη πραγματοποίησε γιά πρώτη φορά παγκοσμίως ἐφαρμογή κυτταροσκελετικῆς ἀνάλυσης φρέσκων ἀνθρώπινων ἐμβρύων σέ ὅλα τά στάδια τῆς προεμφυτευτικῆς ἀνάπτυξης καί ἐφαρμογή γιά πρώτη φορά παγκοσμίως κυτταροσκελετικῆς ἀνάλυσης ἀνθρωπίνων ἐμβρύων μετά ἀπό κατάψυξη μέ τή μέθοδο τῆς ὑαλοποίησης*...

Στήν ἐρευνήτρια δωρήθηκαν γιά ἐρευνητικούς σκοπούς 110 ἀνθρώπινες βλαστοκύστεις (ἔμβρυα στήν 5η μετά τή γονιμοποίηση ἡμέρα)...».

Ἡ ἔρευνα σέ ζῶντα ἀνθρώπινα ἔμβρυα ὁπωσδήποτε δημιουργεῖ πολλά ἐρωτήματα καί ζητήματα νομικά, δεοντολογικά, βιοηθικά καί θεολογικά. Τά αὐστηρά νομικά ζητήματα καλύπτονται ἀπό τό ἄρθρο 11 τοῦ νόμου 3305 τοῦ 2005 καί ἀπό τά ἄρθρα 13 καί 14 τοῦ Κώδικα Δεοντολογίας Ἰατρικῶς Ὑποβοηθουμένης Ἀναπαραγωγῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀρχῆς Ἰατρικῶς Ὑποβοηθουμένης Ἀναπαραγωγῆς. Βεβαίως ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τήν συναίνεση τῶν δοτῶν τῶν ἐμβρύων μετά ἀπό ἐνημέρωσή τους γιά τούς στόχους τῆς ἔρευνας. Τό ἐρώτημα εἶναι: **Τί εἴδους ἐνημέρωση καί μέ ποιόν τρόπο αὐτή δίνεται στούς δότες ὥστε νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ συναίνεσή τους;** Μάλιστα στό ἄρθρο 14 τοῦ Κώδικα Δεοντολογίας ἀπαιτεῖται ἡ ἔγγραφη συναίνεση καί τῶν δύο γονέων, ἡ ὁποία, πρῶτον, παραχωρεῖ τά πλεονάζοντα ἔμβρυα κατά προτεραιότητα σέ ἄλλο πρόσωπο πού ἐπιλέγει ὁ ἰατρός γιά ἐρευνητικούς σκοπούς, καί δεύτερον, **ἀποδέχεται τήν καταστροφή τῶν ἐμβρύων, καθιστώντας ἔτσι τούς γονεῖς συνυπεύθυνους καί συνένοχους τῆς καταστροφῆς τῶν ζώντων ἐμβρύων τους**. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἡ ἔρευνα σέ ζῶντα ἀνθρώπινα ἔμβρυα εἶναι, ὑπό προϋποθέσεις νόμιμη. **Εἶναι ὅμως καί ἠθική;**

Τά βιοηθικά–βιολογικά ζητήματα πού συνδέονται μέ τήν **ἔρευνα σέ ἀνθρώπινα ἔμβρυα** εἶναι καί τά σπουδαιότερα. Τό βασικότερο ζήτημα εἶναι ὁ καθορισμός τῆς

ὑπόστασης τοῦ ἀνθρωπίνου ἐμβρύου στήν ἀρχή τῆς ζωῆς του.**Τί ἀκριβῶς εἶναι τό ἀνθρώπινο ἔμβρυο στήν ἀρχή τῆς ζωῆς του; Εἶναι μιά ζῶσα βιολογική ὀντότητα; Εἶναι ἕνας ἐν δυνάμει ἄνθρωπος ἤ μία ἔμψυχη ἀνθρώπινη ὕπαρξη σέ ἀρχικό στάδιο ἀνάπτυξης;** Στίς δυτικές κοινωνίες, στίς ὁποῖες περισσεύει ἡ **ὑποκρισία**, οἱ νομοθεσίες τους ἐπιτρέπουν τήν ἔρευνα σέ ἀνθρώπινα ἔμβρυα μέχρι τήν 14η ἡμέρα ἀπό τή γονιμοποίηση, ἐνῶ ὑποστηρίζουν τήν προστασία τους μετά τήν 14η ἡμέρα. Ὅμως οἱ ἴδιες δυτικές νομοθεσίες ἐπιτρέπουν τήν ἔκτρωση, δηλαδή τή θανάτωση τοῦ ἐμβρύου, σέ πολύ μεταγενέστερο στάδιο ἀνάπτυξης, τότε πού ἡ ἀνθρώπινη ἰδιότητα τοῦ ἐμβρύου δέν ἀμφισβητεῖται ἀπό κανέναν. Ὁ ὁρισμός τῆς 14ης ἡμέρας ὡς νομικοῦ ὁρίου γιά τόν πειραματισμό στά ἀνθρώπινα ἔμβρυα εἶναι ἐν πολλοῖς **αὐθαίρετος** καί στηρίζεται στούς ἰσχυρισμούς κάποιων συγχρόνων βιολόγων πού ὑποστηρίζουν ὅτι τό ἔμβρυο στά ἀρχικά στάδια ἀνάπτυξής του δέν διαθέτει ἀναπτυξιακή ἀτομικότητα, χαρακτηρίζοντάς το πρό-ἔμβρυο γιά τίς 2-3 πρῶτες ἑβδομάδες. Κατ’ αὐτούς τό πρό-ἔμβρυο δέν εἶναι ἀνθρώπινη ὕπαρξη μέ ἀτομικότητα καί ἄρα μέ πλήρη δικαιώματα προστασίας τῆς ζωῆς του, ἀλλά ἕνα «βιολογικό ὑπόστρωμα» μέ γενετική μοναδικότητα, χωρίς ἀναπτυξιακή ἀτομικότητα, πού ὅμως ἀποκτᾶ τήν ἀνθρώπινη ἀτομικότητα μετά τήν ἐμφύτευσή του στή μήτρα.

Ὅμως, σέ ἀντίθεση μέ τά παραπάνω, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι**ἡ σύλληψη ἀναμφίβολα δημιουργεῖ ἕνα νέο καί πλήρη, ἄν καί ἀνώριμο, ὀργανισμό πού κατέχει ὅλες τίς γενετικές πληροφορίες καί τά ἐπιγενετικά θεμέλια γιά μία αὐτο-διευθυνόμενη ἀνάπτυξη**. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐμβρύου χαρακτηρίζεται ἀπό μία κανονική, προβλέψιμη καί σύνθετη ἀλληλουχία γεγονότων, καί δέν ὑπάρχει κάποια εἰδική στιγμή πού ἡ ἀνθρώπινη ζωή γίνεται πιό ἄξια σεβασμοῦ καί ἀπόκτησης ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἡ ἀξία της εἶναι ἐγγενής. **Τό ἔμβρυο στήν ἀρχή τῆς ζωῆς του δέν εἶναι ἕνας ἐν δυνάμει ἄνθρωπος, ἀλλά ἕνας ἄνθρωπος ἐν ἐξελίξει καί μάλιστα ἔμψυχος σέ πρώιμο στάδιο ἀνάπτυξης.**

Στό ζήτημα τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει σαφή τοποθέτηση. Πρεσβεύει τήν **«ἐξ ἄκρας συλλήψεως» ἐμψύχωση τοῦ ἀνθρωπίνου ἐμβρύου**. Τό ταυτόχρονο τῆς δημιουργίας τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς ὑποστηρίζει τόσο ὁ **Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης**[1] ὅσο καί ὁ **Ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης**[2]. **Τό κύτταρο πού προκύπτει ἀπό τή συνένωση σπερματοζωαρίου καί ὠαρίου, τό ζυγωτό, εἶναι ἔμψυχη ἀνθρώπινη ὕπαρξη.** Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιά ψυχοσωματική ὀντότητα καί ὁλότητα. Ἡ συμφυΐα αὐτή σώματος καί ψυχῆς εἶναι ἕνα μυστήριο. Ἀρχίζει ἀπό τή σύλληψη, ὅπου, κατά τήν ἔκφραση τοῦ **Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ**, «*ἡ ψυχὴ συνκτίζεται γηίνῳ σώματι*» κατά τρόπο μυστικό, μή πλήρως κατανοητό καί μή ἐπιδεχόμενο ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Μάλιστα ὁ**Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος** στό βιβλίο του «*Ἔπη Θεολογικά*»[3] ὑποστηρίζει ὅτι **ἡ ψυχή εἶναι τελεία καί ὅταν ἀκόμη βρίσκεται στό ἔμβρυο, δέν μπορεῖ ὅμως νά φανερώσει ὅλη της τήν ἐνέργεια λόγῳ τῆς σωματικῆς ἀτέλειας τοῦ ἐμβρύου**. Ἔτσι **ἡ ψυχή στήν ἀρχή σιωπᾶ, μετά ἀκοῦμε τήν ἄτονη φωνή της**

καί μετά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ σώματος ἀφήνει νά ξεχύνεται ὅλη ἡ δύναμη, ἡ σοφία, ἡ σύνεση καί ἡ ἀρετή της. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας θέτουν ὡς προϋπόθεση τῆς βιολογικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τήν ὕπαρξη ψυχῆς ἐντός τοῦ σώματος. **Ἡ ψυχή εἶναι ἡ ζωοποιητική τοῦ σώματος δύναμη**. Ὁ **Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς** [4,5] θεωρεῖ ὅτι ἡ λογική καί ἡ νοερά φύση τῆς ψυχῆς ἔχει ὄχι μόνο οὐσία της τή ζωή, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας παραμένει ἀθάνατος, μή ἐπιδεχόμενη διαφθορά, ἀλλά καί τήν ἐνέργεια, πού ζωοποιεῖ τό συνημμένο σῶμα, γι' αυτό καί λέγεται ζωή του. Τήν ἴδια γνώμη ἔχει καί ὁ **Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός** [6]. **Ἡ ζωοποιητική δύναμη τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖ διαμέσου τῶν σωματικῶν ὀργάνων**. Κατά τόν **Ἅγιο Γρηγόριο τό Σιναΐτη** [7] καί τόν **Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης** [8] ἡ ψυχή δείχνει τίς κινήσεις της ἐνεργώντας καί κινώντας τά τοῦ σώματος μέλη καί ὄργανα, τό καθένα πρός τή δική του ἐνέργεια. **Σύμφωνα λοιπόν μέ τίς πιό πάνω θέσεις τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ψυχή ὑπάρχει ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς σύλληψης, παραμένει στό σῶμα, ἀσκώντας τήν ζωοποιό της ἐνέργεια, μέχρι τή στιγμή πού ἡ ἀναχώρησή της ἀπό αὐτό σηματοδοτεῖ τόν θάνατο τοῦ σώματος. Ἑπομένως, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ζωή χωρίς τήν ὕπαρξη ψυχῆς στό σῶμα, εἴτε αὐτό εἶναι τό μονοκύτταρο σῶμα τοῦ ζυγωτοῦ εἴτε τό πολυκύτταρο σῶμα τοῦ ἐνήλικα**. Θά πρέπει πάντως νά σημειωθεῖ ὅτι **ἅπαξ καί δημιουργεῖται ἕνα ἀνθρώπινο ἔμβρυο, αὐτό εἶναι προορισμένο νά ζήσει στήν αἰωνιότητα, γιατί ἡ ψυχή του οὔτε καταστρέφεται οὔτε χάνεται**, ὅπως μαρτυρεῖ καί ὁ **Ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης**: «*καὶ γὰρ καὶ ἐκ τῶν ἐμβρύων ἢ ἐκτρωμάτων, αἱ ψυχαὶ οὐ θανατοῦνται, οὐδὲ ἀπόλλυνται, ἀλλὰ σὺν ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἀναστάσει ἐπισυνάγονται τῇ ἀρρήτῳ ἐνεργείᾳ καὶ παντοδυνάμῳ τοῦ Θεοῦ*»[9]. Εἶναι σίγουρο ὅτι **τά καθ' οἱονδήποτε τρόπο καταστραφέντα ἀνθρώπινα ἔμβρυα θά συναντήσουν στήν αἰωνιότητα καί τούς γονεῖς τους καί τούς καταστροφεῖς τους**.

(Περιοδ. «Ἡ Δράση μας», Ὀκτώβριος 2018, τεῦχ. 562, σελ. 307–309).

---

* *Ἡ μέθοδος ταχείας κρυοσυντήρησης ὠαρίων καί ἐμβρύων πού ἀλλιῶς ὀνομάζεται ὑαλοποίηση (Vitrification) ἀποτελεῖ μιά σχετικά πρόσφατη μέθοδο σέ ἀντίθεση μέ τήν παραδοσιακά χρησιμοποιούμενη προοδευτική ἐλεγχόμενη κατάψυξη. Ὁ γρήγορος ρυθμός ψύξης μειώνει σημαντικά τή δημιουργία κρυστάλλων.*

1. Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ ψυχῆς καὶ Ἀναστάσεως, PG 46, 125.
2. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ἐρωτήσεις καί Ἀποκρίσεις, Ἐρωτ. 91η, PG 89, 724.
3. Γρηγορίου Θεολόγου, Ἔπη Θεολογικά, Βιβλ. Α΄, Ἔπη Δογματικά, Ἢ Περὶ Ψυχῆς, PG 37, 453–454.
4. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Κεφάλαια Φυσικά, Θεολογικά κλπ., Φιλοκαλία, ἐκδ. ΑΣΤΗΡ,

τόμος Δ΄, κεφ. Λ΄, σ. 143.
5. Γρηγορίου Παλαμᾶ, ὅπ. π., κεφ. ΛΗ΄, σ. 146.
6. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις Ὀρθοδόξου Πίστεως, Βιβλ. Β΄, κεφ. 12, PG 94, 924.
7. Γρηγορίου Σιναΐτου, Κεφάλαια Πάνυ Ὠφέλιμα, Φιλοκαλία, τόμ. Δ΄, κεφ. ΠΑ΄, 42.
8. Γρηγορίου Νύσσης, ὅπ. π., PG 46, 29.
9. Ἀναστασίου Σιναΐτου, ὅπ. π., PG 89, 725.

(Αναδημοσίευση από: Περιοδικό Πολύτεκνη Οικογένεια τ. 160/2018, Πηγή ψηφ. κειμένου: impantokratoros.gr*)*